

II. AFRIKA MÜSLÜMAN DİNİ LİDERLER ZİRVESİ (21-25 Kasım 2011, İstanbul-Ankara)

SONUÇ BİLDİRGESİ

II. Afrika Müslüman Dinî Liderler Zirvesi, 21-25 Kasım 2011 tarihleri arasında T. C. Diyanet İşleri Başkanlığının ev sahipliğinde ve T. C. Başbakanının himayelerinde İstanbul ve Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Birincisi 2006’da İstanbul’da gerçekleştirilen bu zirvelerdeki temel amaç Türkiye ile Afrika’daki Müslüman topluluklar arasında dinî ilişki ve iş birliği imkânlarını araştırmak, iş birliği şartlarını oluşturmak, geliştirmek ve bütün bu süreçlerin gerektirdiği adımları atmaktır. İnsanlık 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde dünya tarihinin şahit olduğu en önemli değişimlerden birisini daha gerçekleştirecek gelişmelere tanık olmaktadır.

Küresel ölçekte yaşanan ekonomik ve malî krizlere politik bunalımlar eşlik etmekte, yer küre bir yandan tabii afetler diğer yandan sosyal buhranlarla çalkalanmaktadır. Müslüman coğrafyası kırk yıllık hanedan iktidarlarının alaşağı edildiği, yaygın halk kitlelerinin sokakları ve meydanları doldurduğu; daha özgür, daha müreffeh, daha paylaşımcı, daha adil bir gelecek arzusuyla sesini yükselttiği bir süreci yaşamaktadır. Bazı medya organlarının bahar olarak nitelediği bu süreçte kuşkusuz binlerce inanmış insanın kanı akıtılmakta, küresel siyasetlerin de etkisiyle yönetimlerle halk karşı karşıya gelmekte ve ilgili ülkeler meçhul bir geleceğe sürüklenmektedir. Başta kuzey Afrika ülkeleri olmak üzere Orta Doğuda, Arap dünyasında ve dünyanın geri kalan kısımlarında yaşanan bu endişe verici hâdiselerin bir an önce sağlıklı bir çözüme ulaşması, akan kardeş kanının durması vicdan sahibi herkesin en öncelikli temennisidir. Bu süreçte dünyamız bir yandan açlık ve kıtlık diğer yandan deprem, tsunami ve sel baskınları gibi felâketlerle karşı karşıyadır. Bu kabil afetlerin bir daha yaşanmaması Yüce Allah’tan niyazımızdır.

Afrika’da İslâm’ın varlığı tüm Müslümanlar için sadece bir hafıza bilgisinden ibaret olmayıp, ayrıca her birimiz için İslâm kardeşliğinin gereğini yerine getirmekle ilgili duyarlılıkların ortaya konacağı bir sınanma ve imtihan alanıdır. Afrika’da İslâm ve Müslümanlar son birkaç asırda uluslararası siyaset, güç ve çıkar çatışmaları içinde güçsüz bırakılmış, temsil ve aidiyetle başlayan bir dizi sorun bugün Afrika’nın “makûs gerçeği”ni ortaya çıkarmıştır.

Eski ve yeni sömürgecilik siyasetleri ile kendi sahip oldukları zenginliklerinden ısrarla uzak tutulmaya çalışılan Afrika Müslümanları dinî, millî, kültürel ve eğitsel yönden sürekli olarak baskı altında tutulmakta ve kendi öz çıkarlarının gerektirdiği adımları atma konusunda asla rahat bırakılmamaktadır. Açık olarak ifade etmek gerekir ki Afrika Müslümanlarının bu kayıpları karşısında dünya Müslümanlarının ilgisiz ve kayıtsızlığı tercih etmesi asla kabul edilemez. Bu bağlamda Türkiye’nin üstlendiği rol her türlü takdirin üzerindedir.

Afrika Müslümanlarının her bir oluşumu, Afrika insanının sorunlarına duyduğu ilgi ve yaklaşımları, ağırlık, rol ve farklılıklarıyla özel olarak ele alınmayı ve değerlendirilmeyi gerektirmektedir. Kuzey, Orta ve Güney Afrika ülkelerindeki Müslüman gerçeği, bağımsız, nispi bağımsız veya azınlık statüsündeki yapılarıyla her biri birbirinden farklı birer tecrübeyi temsil etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığının öncülük ve koordinasyonunda dinî ve sosyal alanda Afrika genelinde ortaya konulacak iş birliği ve fiilî tecrübe tüm Müslüman halkların öz güvenlerine kavuşmalarında, kendi kimlik ve aidiyetlerini ihya etmelerinde emsalsiz katkılar sunacaktır.

Aşağıda imzası olan zirve üyesi ülke temsilcileri, bu tecrübenin imkân, sınır ve değerlerinin neler olduğu konusunda atılacak adımları güçlendirmek üzere aşağıda sıralanan hususlarda mutabakata vardıklarını dünya kamuoyuna deklare ederler:

1. Yüce dinimiz İslâmiyet kul ile Allah arasındaki engelleri kaldırmıştır. Allah insanı hür ve irade sahibi olarak yaratmıştır. İslâm, fert ve toplumun huzur ve mutluluğunu istemiştir. İslâm, bütün insanların eşit, insan onur ve saygınlığına yakışır biçimde birlikte yaşamalarını istemiştir. İslâm dini insanlığın ırk, dil ve renk çeşitliliğini zenginlik olarak kabul etmiştir. İnsanlığın ortak sorunlarına birlikte çözüm üretilmesini önermiştir.

2. Yüce Dinimiz, İslâm'ın tarih boyunca barış, sevgi ve kardeşlik dini olduğu açıkça bilinmesine rağmen, son zamanlarda dünyanın çeşitli bölgelerinde meydana gelen şiddet ve terör olaylarıyla Müslümanların ve İslâm dininin özdeşleştirilmesi hiçbir şekilde tasvip edilemez.

3. Bugün genel olarak sömürgeleştirmelerle, köle ticaretiyle, iç savaşlarla, yardıma muhtaç insan görüntüleriyle çizilen Afrika imajı, kıta insanının kültürel ve manevî zenginliğini örtmektedir. Oysa Afrika, tarih boyunca bilim ve düşünce alanında insanlığa sunduğu katkılarla anılmalıdır. Afrika gerçeği budur. Kıtanın asıl sorunlarına çözüm bulabilmek, dünyanın Afrika toplumlarıyla doğru ilişkiler kurmasını sağlayabilmek için oluşturulan çarpık imajın değiştirilmesi yönünde insanlık olarak ortak çaba gösterilmelidir.

4. Kişinin dinî inancını ifade etmesi ve bunu başkalarıyla paylaşması temel hak ve hürriyettir. Ancak bazı kişi kurum ve kuruluşların işsizlik, sağlık sorunları, fakirlik ve iç savaş gibi ekonomik ve siyasî sorunlardan kaynaklanan zaafı, ekonomik, teknik ve askerî güç ve imkânları, psikolojik üstünlükleri kullanarak çıkar vaatleriyle vicdanların baskı altında tutulması ve bu yolla masum insanlara din ve inanç empoze edilmesi asla kabul edilemez.

5. Afrika'nın çeşitli bölgelerinde devam eden çatışma ve iç savaşlarda doğrudan masum halkı, cami ve mescitleri, mukaddes mekânları ve tarihî eserleri hedef alan saldırılar, gerçekte birer insanlık suçudur. Bu bölgelerde meydana gelen çatışma ve savaşların bir an önce durması en büyük temennimizdir. Farklı din mensuplarından da bu yönde aynı gayret ve samimî yaklaşımın beklendiği bilinmelidir. Özellikle Afrika insanının can, mal ve namusları ile din ve vicdan hürriyetlerinin güvence altına alınması, huzurlu ve müreffeh bir hayata kavuşturulması, barış ve hoşgörünün teşvik edilerek yaygınlaştırılması yönünde her türlü gayret ve çaba herkes tarafından desteklenmelidir.

6. Afrika insanına insanî yardımların bile ulaşmasını engelleme derecesine varan her türlü dinî, mezhebî, ideolojik, bağınaz ve tutucu taassup kınanmalı; Afrika'nın açlık, sefalet, kıtlık, ırkçılık, ölümcül hastalıklar, eğitimsizlik, inanç özgürlüğünün kısıtlanması gibi sorunlarla mücadelesinde kendilerine yardımcı olunmalıdır. Bu konuda çalışmalar yürüten samimî sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarında ve ilgili ülke kurumlarıyla iş birliği içinde çalışmalarının gerekliliği aşikârdır.

7. Müslümanlar arasında görülen indirgemeci din anlayışının, Müslümanların birliğine yönelik en ciddî tehditlerden biri olduğu, Müslüman toplulukların geleneksel dokusuyla asla uyuşmadığı, ayrıştırıcı ve yıkıcı bir etki meydana getirdiği, hatta bazen kardeş kanı dökülmesine varan iç çatışmalara yol açtığı esefle izlenmektedir. Ne yazık ki bu durum sadece bazı Afrika ülkelerine has olmayıp Balkanlar, Kafkaslar, İç Asya başta olmak üzere hemen hemen her yerde rastlanılan bir fenomendir. İslâm dünyasının bu konuda ciddî bir öz eleştiri yapması aciliyet kesbetmektedir.

8. Kıtadaki huzur, barış ve istikrarın sağlanmasına aynı zamanda İslâm dininin doğru anlaşılması ve uygulanmasına zemin oluşturacak olan başta din eğitimi olmak üzere, din hizmetleri alanında Türkiye ile olduğu kadar, Afrika ülkelerinin de kendi aralarında her türlü bilimsel ve teknik iş birliği imkânlarının geliştirilmesi desteklenmelidir.

9. Bölge ülkelerinde sağlıklı dinî bilgiye dayalı manevî rehberliğe olan ihtiyaç, özellikle kriz bölgelerinde barış ve huzurun tesisi için inisiyatif alabilecek “Afro-Asya İslâm Dünyası Manevî Liderler Birliği” mahiyetinde bir oluşumun gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu birliğin yapı, içerik ve işleyişi konusunda ön çalışma yapmak üzere bir heyet teşkil edilmelidir. Bu birlik küresel ve mahallî ölçekte İslâm’a ve Müslümanlara yönelen meydan okumalar karşısında ortak bir duyarlılık, ortak dil ve yöntemle hareket edebilen, ilgili uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapabilen kurumsal bir yapılanmaya sahip olmalıdır.

10. Afrika ülkeleri ve Türkiye’deki akademik çevrelerin düşünce enstitülerinin, Afrika’daki dinî, sosyo-kültürel ve eğitsel alanlarda bilgi, dokümantasyon ve veri birikimi oluşturulması konusunda daha çok inisiyatif almaları sağlanmalıdır.

11. Dinî ve akademik alanda bilgi üretimi için kıtanın farklı bölgelerinde araştırma merkezlerinin açılması için çalışmalar başlatılmalı, özellikle modern teknolojilerle donatılmış kütüphanelerin tesisi için ortak projeler geliştirilmelidir.

12. Ülkelerimizin dinî teşkilâtlarının iletişim ve koordinasyonunun daha etkin sağlanması açısından Afrika ülkelerinde Türkiye’nin her düzeyde dinî temsilciliklerinin açılması gereklilik arz etmektedir.

13. Türkiye başta olmak üzere Afrika ve Müslümanların sorunlarına duyarlı olan iş çevrelerinin bölgeye verdiği desteğin devam etmesine, bunun koordineli ve sürekli olarak geliştirilmesine önem verilmelidir.

14. Afrika ülkelerindeki Müslüman azınlıklar başta olmak üzere dünyadaki Müslüman azınlıklara dair politikaların geliştirilmesine öncelik verilmesi ve bu meyanda hazırlanacak programlarda Müslüman çoğunlukla Müslüman azınlıklar arasındaki sosyal yapı, psikoloji ve sosyo-politik durum dikkate alınmalıdır.

15. Başta Osmanlı eserleri olmak üzere Afrika ülkelerindeki İslâmî bakiye, cami ve mescitlerin inşa ve restorasyonu konularında yardımlaşmanın imkânlar ölçüsünde sağlanmasına öncelik verilmelidir.

16. Kıta ülkelerinde İslâm dininin tanıtıldığı, dinî bilgilerin verildiği, eğitici ve kültürel yayınların yapıldığı radyo ve televizyon istasyonlarının kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu hizmetler, kıta Müslümanlarının yaygın olarak eğitimine, yanlış dinî ve kültürel telkinlere karşı bilinçlenmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

17. 2006 yılında gerçekleştirilen ilk zirvede vurgulandığı gibi Afrika Müslüman toplulukları, genel eğitim hizmetlerinde karşılaştıkları alt yapı ve yöntem sorunlarının çözümüne acilen ihtiyaç duymaktadırlar. Bu amaçla İslâm din bilimleri, din eğitimi ve din hizmetleri alanında kaynak eserler temin edilmeli, ihtisas kütüphaneleri oluşturulmalıdır. Din görevlilerine yönelik hizmet içi eğitim imkânı, yeni yetiştirilecek din görevlilerine yönelik eğitim programları geliştirilmeli; Türkiye’de orta ve yüksek din eğitimi ve öğretimi görmek isteyenler için ihtiyaç oranında kontenjan ve burs imkânı sağlanmalıdır.

18. Afrika ülkelerinde dinî saha başta olmak üzere eğitilmiş ve yetişmiş insan kaynağına duyulan acil ihtiyacın karşılanmasında Türkiye'nin daha fazla inisiyatif alması beklenmekte ve büyük oranda imkânlar sunmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Öncelikle Afrika ülkeleri arasında din eğitimi alanında ortak çalışmalar artırılmalı, kıtanın sahip olduğu tecrübeden de istifade edilmeli, özellikle diğer İslâm ülkeleri ile karşılıklı etkileşim ağları kurulmalıdır. Afrika Müslüman toplum gerçeği ile uyumlu, sürdürülebilir, her düzeyde müfredat programlarının Türkiye tecrübesiyle Afrika koşullarına uyarlanması konusunda çalışmaların başlatılması aciliyet kesbilmektedir. Bu anlamda Türkiye'deki İmam-Hatip Lisesi benzeri eğitim kurumlarının kıta ülkelerinde de modellenmesi ve bunların İlahiyat Fakülteleri gibi yüksek din eğitimi veren fakültelerle devamı sağlanmalıdır.

19. Bölgedeki din görevlisi ihtiyacını karşılamak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kurslarında ve diğer din eğitimi kurumlarında Afrika kıtasından öğrencilere din eğitimi ve öğretimi verilmesi, eğitilmiş din görevlisi ihtiyacını karşılamak maksadıyla karşılıklı iş birliği faaliyetlerinin artırılarak sürdürülmesi ve bu faaliyetlerin bölgede ihtiyaç duyulan bütün ülke ve bölgeleri de kapsayacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

20. Söz konusu ülke ve topluluklarca ihtiyaç duyulan dinî yayınların temin edilebilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı ve katılımcı ülkelerin ortak çalışmalar yapması gerekmektedir.

21. İslâm din eğitiminde, Afrika'yı geçmişte yüksek noktalara taşıyan geleneksel dinî ve ahlâkî sosyal yapıların korunması ve geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

22. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2006 yılında uygulamaya konulan kardeş şehir projesi Afrika kıtasını içine alacak şekilde genişletilmiş olup, Afrika'nın 31 ülkesi ile Türkiye'nin il ve büyük ölçekli ilçe müftülükleri kardeş şehir olarak belirlenmiştir. Afrika'da yaşayan dindaşlarımızın ihtiyaç duydukları cami, okul, kütüphane, yayın, eğitim ve çeşitli sosyal (sünnet, kurban, gezi vb.) etkinliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla kardeş şehir projesinin diğer ülke ve bölgeleri kapsayacak şekilde genişletilmesine, proje kapsamında ortaya konan çalışmaların daha da geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

23. Vekâletle kurban kesimi kampanyası çerçevesinde Afrika kıtasındaki bazı ülkelere Türkiye Diyanet Vakfı tarafından her sene organize edilerek ulaştırılan kurban kesim hizmetinin, kıtanın tamamına ulaşabilmesi için ilgili ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği artırılmalıdır. Ayrıca ilgili ülkelerdeki hayvan varlığının korunması ve geliştirilmesi amacıyla dişi hayvan yerine mümkün olduğunca erkek hayvan kurban edilmesine azamî dikkat gösterilmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır.

24. Türkiye-Afrika Müslüman Ülke ve Toplulukları Dinî Liderler Zirvesi çerçevesinde alınan kararların yakından takibi konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde daimî bir sekretarya oluşturulmalıdır. Burada hem Türkiye'den hem de Afrika'dan görevliler bulundurulmalı, zirvelerde alınan kararların takibi ve gelecek zirve için ön hazırlıkların sağlıklı bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

25. Tarihten gelen bilgi, birikim ve tecrübesi, jeo-politik ve jeo-stratejik konumu, demokratik yapısı, ekonomik ve endüstriyel düzeyi, tarihin derinliklerinden itibaren sahip olduğu dinî manevî potansiyeli sebebiyle Müslüman Afrika ülke ve toplulukları başta olmak üzere İslâm dünyasının karşı karşıya bulunduğu sosyo-kültürel sorun alanlarında Türkiye'nin sahip olduğu imkânları şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da Müslüman kardeşleriyle paylaşacağına olan güvenimiz tamdır.